

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор”
от доц. д-р Габриела Кирякова

Тема на дисертационния труд:	„Задачно-базирана технология за усвояване от студентите на дигитално-педагогически компетенции (върху примера на бакалавърската подготовка на студентите в педагогическите специалности)“
Докторант:	ас. инж. Мима Дочева Трифонова
Научен ръководител:	проф. д-р Марияна Стефанова
Област на висшето образование:	1. Педагогически науки
Професионално направление:	1.2. Педагогика
Научна специалност:	„Теория на възпитанието и дидактика“

1. Кратки биографични данни за докторанта

Ас. инж. Мима Дочева Трифонова е завършила Технически университет – Габрово, специалност Изчислителна техника с квалификация Електроинженер. От същия университет има диплома за учителска правоспособност.

Работила е като учител по информатика и информационни технологии и ръководител компютърен кабинет в Професионална гимназия по ветеринарна медицина „Иван Павлов“ в град Стара Загора.

От 2005 година работи като асистент в Педагогически факултет на Тракийски университет и преподава дисциплини в областта на информационните технологии.

2. Данни за докторантурата

Ас. инж. Мима Дочева Трифонова е зачислена в докторантура самостоятелна форма на обучение по докторска програма Теория на възпитанието и дидактика в област на висшето образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.2. Педагогика към катедра Педагогически и социални науки към Педагогически факултет при Тракийски университет през юли 2015 г.

За периода 2015-2018 г. успешно е положила всички изпити от индивидуалния учебен план и е покрила необходимия брой кредити.

През юни 2018 г. е отчислена с право на защита преди апробация.

На 16.11.2020 г. е проведена успешна апробация на дисертационния труд и е взето решение за откриване на процедура по защитата му пред научно жури.

3. Обща характеристика на представения дисертационен труд

3.1. Актуалност на темата

Съвременното общество изгражда дигитален свят, който се базира на иновативни информационни и комуникационни технологии, свързана мрежа от умни устройства и се стреми да се превърне в интелигентно общество. Тази насока на развитието му налага нови изисквания към образованието и обучението на подрастващите.

У бъдещите учители следва да се формират компетенции за работа в дигитална среда – не само умения за използване на разнообразни информационни и комуникационни технологии, но и такива за разработване на учебни ресурси, чрез които се осъществява учебният процес.

В този контекст, темата на дисертационното изследване е актуална и съответства на европейски и национални стратегии, свързани с дигитализацията и развиването на дигитални компетенции.

3.2. Аналитична характеристика на дисертационния труд

Представеният ми за рецензиране дисертационен труд е структуриран в увод, четири глави и заключение. Налице е справка за научните приноси и списък с литературни източници. Приложенията към дисертационния труд са разделени на 2 части и са оформени в отделно книжно тяло.

В **Увода** ас. Трифонова обосновава мотивацията си за избор на изследователската проблематика и основанията за проведеното дисертационно проучване. В него са очертани целта на дисертационния труд – Създаване на модел за ефективна/качествена задачно-базирана образователна технология за усвояване от студентите на хибридни дигитално-педагогически компетенции (стр. 10) и основните изследователски задачи. Формулирани са основна и производни изследователски хипотези, посочени са обектът и предметът на изследването, както и приложенията за постигането на целите и осъществяване на задачите инструментариум.

В **Първа глава** са обсъдени проблеми на научното познание за дигиталния свят в 21 век. Разисквани в дълбочина са научно-теоретични постановки на понятието образователна цел и е изтъкнато наложилото се схващане, че образователната цел се формулира чрез резултатите от обучението, които

следва да се определят така, че да са измерими и да се изразяват в познавателни мисловни и практически действия на обучаемите. Проблематиката на образователните цели се свързва с компетенциите, т.е. педагогическите цели се обвързват с основни умения и компетенции, които хората трябва да притежават.

Ас. Трифонова представя в своя труд основни схващания за знанията, способностите, уменията и компетенциите и прави съпоставителен анализ на постановки и интерпретации в специализираната литература на двете понятия – компетентност и компетенция. Поставен е акцент върху дигиталните компетенции и тяхното обособяване в раздели.

Дискутирани са въпроси, свързани с използваните методи и форми на преподаване на учебното съдържание по предмета Информационни технологии в различни етапи/степени на образователната система, с оглед на дисертационния модел, който се предлага.

Ас. Трифонова прави задълбочено проучване и анализ на задачната проблематика като разглежда дефиниции и тълкувания на понятието задача в широк и тесен смисъл, различни класификации (типология) на задачите и откроява задачния феномен като ключ за развиване на определени компетенции.

Разгледани накратко са различни профили на учителя в зависимост от вида на изпълняваните задачи (четири-профилна характеристика на педагогическия специалист).

Във **Втора глава** е представена изследователската програма.

Ас. Трифонова изтъква важно изследователско предизвикателство – намиране на начин за продуктивно и практически полезно обучение на бъдещите учители и придобиване на знания за възможностите за интегриране на информационните и комуникационни технологии най-напред в ниво на дигитална компетенция и последователно в ниво на педагогически контекстуална дигитална компетентност.

Тя въвежда и изяснява в логическа последователност основните понятия, с които оперира в изследването: хибридни дигитално-педагогически компетенции (хибрид между дигиталните компетенции и проекциите им в педагогическите дейности); учебно-познавателни задачи и типологията им на база съотношение между известните и неизвестните компоненти на условието, а именно репродуктивни, продуктивни, изследователски и творчески.

Подробно са представени използваните инструменти за прилагане на изследователските методи (анкетни карти, въпросници, комплекти тестови и практически задачи, които се използват в различен времеви период), както и целите, които дисертантът се стреми да постигне чрез тях. Следва да се подчертае, че част от инструментариума е разработен от ас. Трифонова, а друга част е модифицирана и адаптирана от нея в контекста на провежданото изследване, което подпомага доказването на формулираните хипотези.

Обособени са етапите на дисертационното емпирично изследване и използваните във всеки етап бифункционални измерително-развиващи инструменти.

За развиващата фаза е конструиран инструмент – задачно-базирана технология, която включва комплекс от типологизирани учебно-познавателни задачи за усвояване от студентите на знания, умения и компетенции, свързани с използването на дигитални обекти при създаване на учебни ресурси в дигитална среда, подпомагащи дейността на учителя в начален етап на основната образователна степен.

Конкретизирана е структурата на изследователските индикатори, показатели и съответните измерително-развиващи инструменти.

В **Трета глава** са обсъдени получените данни от проведеното изследване. Всички резултати от него са обособени в Приложение №17. Събраните емпирични данни са систематизирани в честотни таблици и визуализирани графично, което до известна степен е дублиране на представянето им. Ас. Трифонова прави много обстоен анализ на резултатите от изследването, като търси в дълбочина причините за тях и същевременно възможностите за промяната им в дългосрочен план в посока подобряване.

Изследването, посветено на визията на студентите (учители в начален етап на основната образователна степен) за техния бъдещ професионален профил е иновативно по своя характер. Установените профили на студентите служат като конструктивна обратна връзка относно силните и слабите страни в постиженията им и очертават тенденция в развитието им съобразно педагогическия профил.

В **Четвърта глава** е представен дисертационно-изследователският продукт, като интегрална рационална структура, неговото предназначение и компоненти:

1) Хибридни дигитално-педагогически компетенции на студентите, които са резултат от интеграцията между ключовите дигитални компетенции и предметното педагогическо познание и са необходими на учителя при създаване на учебни ресурси в дигитална среда, модифицирането им в дигитална форма, подходяща за използване в друга ситуация и трансформиране на създадена дигитална композиция във формат, удобен за пренос в друго приложение.

2) Образователна технология, базирана на задачна типология, която е комплекс от типологизирани задачи и измерителни инструменти, с които се отчитат постиженията на студентите.

3) Профилна характеристика на бъдещия учител, чието прилагане има констатираща и прогнозна функция.

Задачно-базираната технология е моделирана като технологичен алгоритъм за развитие на хибридни дигитално-педагогически компетенции.

В **Заключението** са обобщени изводите от отделните глави на изложението.

3.3. Използвани литературни източници

Библиографията включва 159 литературни източници, от които 107 на кирилица и 25 на латиница, 17 Интернет източника и 10 нормативни документи. Препоръчително е обновяването на Интернет източниците – част от тях са посетени през 2015 г., което поставя под въпрос актуалността им в настоящия момент.

4. Приноси на дисертационния труд

Като новаторство в дисертационното изследване могат да се посочат няколко постижения, които да се дефинират като приноси моменти с теоретичен и приложен характер.

Сред научно-теоретичните приноси може да се отбележи въвеждането в научно-практическа употреба на понятието хибридни дигитално-педагогически компетенции и моделирането му в съдържателен и технологично-операционален план. Доказано е взаимното съответствие между тип на учебно-познавателната задача, ниво на усвоеност на хибридните дигитално-педагогически компетенции по няколко показатели и тип педагогически профил.

Към съществените научно-приложни приноси се отнасят синтезираният научно-рационален модел на задачно-базирана технология за усвояване от студентите (бъдещи учители в начален етап на основната образователна степен) на хибридни дигитално-педагогически компетенции, както и конструираната концепция и взаимосвързан комплекс от изследователски инструменти с многопосочна функционалност, чрез които е възможно развитието им.

Научните приноси са добре формулирани и обособени от ас. Трифонова и са напълно достатъчни за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

5. Автореферат и публикации по дисертационния труд

По темата на дисертационния труд са представени четири самостоятелни публикации. Две от тях са в печатни издания и две са под формата на електронни публикации. Идеите, представени в три от тях, пряко кореспондират с темата на дисертационния труд.

Авторефератът е в обем от 43 страници и в достатъчна степен отразява същността на дисертационния труд и постигнатите резултати от проведеното изследване.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

При цитирането на литературните източници в изложението се смесват две системи за цитиране – бележки под линия и име и година (Харвардска система). Препоръчително е авторът да се придържа към една система, за да не се дублират цитираните източници в текста.

Бих формулирала следния въпрос към ас. Трифонова:

Прилага ли се технологичният алгоритъм за развитие на хибридни дигитално-педагогически компетенции при обучението на студенти след верифицирането на предложението модел, т.е. превърнал ли се е в утвърдена практика по дисциплината Информационни технологии и намира ли приложимост и в условията на онлайн обучение?

7. Заключение

Дисертационният труд притежава необходимите елементи, характерни за научното изследване – формулиране и анализ на проблем, дефиниране на научни хипотези, конкретизиране на изследователската методология, теоретична обосновка на предлаганото решение, практическата му реализация и верификация и формулиране на изводи относно приложимостта и ефективността му.

Темата на изследването е актуална, поставените цели и задачи са постигнати и е реализиран краен продукт.

Имайки предвид гореизложеното, предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на ас. инж. Мима Дочева Трифонова образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование: 1. Педагогически науки, професионалното направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика“.

09.02.2021 г.

Изготвил рецензията:

/доц. д-р Габриела Кирякова/